

ISSN 2311–9306

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ECONOMICS STUDIES

1 (31) – 2021

Львів
2021

ЗМІСТ

ЗОЛОТО, ЯК СТРАХОВКА ВІД КРИЗИ Батракова Т.І., Курдупа В.С.....	7
ОБЛІКОВО-НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ Батракова Т.І., Сисоєва П.К.	12
DEVELOPMENT OF CRYPTOCURRENCIES IN THE MODERN SYSTEM OF MONEY CIRCULATION Verestova Alyona, Vereshchahina Hanna.....	16
ПРАКТИКА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ НА МАТЕРІАЛАХ ФІЛІЙ NESTLE В УКРАЇНІ Булик О.Б.....	19
ВПЛИВ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ Велика О.Ю.....	24
ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ Верстяк А.В., Білоскурський Р.Р.....	29
РОЛЬ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ Гвазава Н.Г.....	35
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ Голуб Н.О.....	40
«РОЗУМНІ МІСТА» У ПРОЦЕСАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ Діп І.Ю.....	44
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ НА БУДІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ Дорошенко В.М.....	50
НАПРЯМИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ Єніна А.О., Островський Д.М.....	54
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ Єременко О.М., Ляшко І.І.....	61
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОМІЖНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ ЗГІДНО МСФЗ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ Жидовська Н.М.....	64
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БІЗНЕС АНАЛІТИКИ Землякова О.Д., Буркіна Н.В.....	73
ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ Клименко І.С., Кривенко О.К.....	78
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Кривошеєва С.В., Клименко І.С.....	83
МЕТОДИ ОЦІНКИ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВ Лаврик І.Ф., Артемчук В.О., Разводовська В.О.....	86

Література:

1. Беззубченко О.А. Оцінка діяльності іноземних ТНК в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка*. 2011. Вип. 1. С. 50–56. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vmdu_ek_2011_1_10.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
2. Литвиненко Н.П. Сутність та значення ТНК на сучасному етапі розвитку світового господарства. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Випуск 108 (Частина II). С. 37–45.
3. Овчарук М.П., Мотриченко В.М. Особливості поширення та впливу ТНК на економіку України. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 61–67. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2013_3_10.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
4. Поляков М.В. Особливості розвитку міжнародного бізнесу в умовах становлення глобальної економіки знань. *Економічний простір*. 2012. № 121. С. 47–57.
5. Ярмак О.В. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку України. *Класичний приватний університет*. 2019. Випуск 3(14) С. 46–49. URL: http://pev.kpi.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/9.pdf (дата звернення: 02.04.2021).
6. Nestlé повідомляє результати за весь рік за 2019 рік. URL: <https://www.nestle.com/media/pressreleases/allpressreleases/full-year-results-2019?fbclid=IwAR0Lptyp0wJMU0qydt4O3NBW1wA0-EF8zI3ItDsdHziA0Xw4AMpXNQ4J6E> (дата звернення: 29.03.2021).
7. Nestlé в Україні – офіційний сайт. URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine> (дата звернення: 29.03.2021).
8. Фінансова звітність ТОВ «НЕСТЛІЕ УКРАЇНА» за 2018–2019 pp. URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine> (дата звернення: 29.03.2021).
9. Фінансова звітність АТ «ЛКФ «Світоч» за 2018–2019 pp. URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine> (дата звернення: 29.03.2021).
10. Фінансова звітність ТОВ «ТЕХНОКОМ» за 2018–2019 pp. URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine> (дата звернення: 29.03.2021).
11. Фінансова звітність ПрАТ «Волиньхолдинг» за 2018–2019 pp. URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine> (дата звернення: 29.03.2021).
12. Названо ТОП-5 працевдавців України у сфері АПК. URL: <https://superagronom.com/news/8435-nazvano-top-5-pratsedavtsiv-ukrayini-u-sferi-apk> (дата звернення: 03.04.2021).

УДК 005.35(477)

ВПЛИВ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

INFLUENCE OF THE JOINT-STOCK COMPANY MANAGEMENT STRUCTURE ON THE EFFICIENCY OF CORPORATE GOVERNANCE

Велика О.Ю.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

Velyka Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management, Logistic and Innovation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0072-5867>*

У статті розглядаються основні критерії оптимальної структури управління акціонерним товариством, які впливають на ефективність корпоративного управління. Сама структура управління залежить від моделі корпоративного управління, що прийнята в тій чи іншій країні та може бути дво- чи трирівневою. Відповідно, основним представником акціонерів та основною структурою управління є рада директорів або наглядова рада. Основними критеріями ефективною структури управління є: наявність та питома вага незалежних директорів, кількість членів наглядової ради, її гендерний склад. В нашій країні структура управління акціонерними товариствами є трирівневою та її основним органом є наглядова рада. Дослідження встановило, що структури управління акціонерними товариствами Харківської області ще не в повній мірі відповідають міжнародному досвіду, а також, що ефективність їх діяльності не залежить від кількісного та гендерного складу їх наглядових рад.

Ключові слова: корпоративне управління, акціонерне товариство, наглядова рада, незалежні директори, структура управління, гендерний склад.

В статье рассматриваются основные критерии оптимальной структуры управления акционерным обществом, влияющие на эффективность корпоративного управления. Сама структура управления зависит от модели корпоративного управления, принятой в той или иной стране и может быть двух- или трехуровневой. Соответственно, основным представителем акционеров и основной структурой управления является совет директоров или наблюдательный совет. Основными критериями эффективной структуры управления являются: наличие и удельный вес независимых директоров, количество членов наблюдательного совета, его гендерный состав. В нашей стране структура управления акционерными обществами является трехуровневой и ее основным органом является наблюдательный совет. Исследование установило, что структуры управления акционерными обществами Харьковской области ещё не в полной мере соответствуют международному опыту, а также, что эффективность их деятельности не зависит от количественного и гендерного состава их наблюдательных советов.

Ключевые слова: корпоративное управление, акционерное общество, наблюдательный совет, независимые директора, структура управления, гендерный состав.

The article discusses the main criteria for the optimal management structure of a joint-stock company that affect the effectiveness of corporate governance. The management structure itself depends on the corporate governance model adopted in a particular country and can be two- or three-tier. Accordingly, the main representative of shareholders and the main management structure is the board of directors or the supervisory board. The main criteria for an effective management structure are: the presence and proportion of independent directors, the number of members of the board of directors, and its gender composition. In our country, the management structure of joint-stock companies is three-tier and its main element is the supervisory board. The research found that the management structures of joint-stock companies in the Kharkov region are not yet fully consistent with international experience, and also that the effectiveness of their activities does not depend on the quantitative and gender composition of their supervisory boards.

Keywords: corporate governance, joint-stock company, supervisory board, independent directors, management structure, gender composition.

Постановка проблеми. Питання вибору оптимальної структури управління акціонерним товариством є одним з головних чинників ефективного корпоративного управління. В світі існують два основні типи структур управління акціонерним товариством. Одні – дворівневі – характерні для аутсайдерських моделей корпоративного управління і включають акціонерів та раду директорів. Інші – триврівневі – характерні для інсайдерських моделей корпоративного управління та включають акціонерів, наглядову раду та правління. Законодавство України передбачає формування на акціонерних товариствах тривірневих структур, в основі яких є створення та функціонування наглядових рад. Тому при виборі оптимальної структури управління акціонерним товариством, яка дозволить підвищити ефективність корпоративного управління, на перше місце виходять питання вибору оптимальної структури саме наглядової ради.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з діяльністю наглядових рад, присвячено небагато робіт вітчизняних вчених, тому що це поняття є досить новим для нашої економіки. Взагалі питанням ефективного корпоративного управління та, у тому числі, питанням діяльності наглядових рад (або рад директорів) присвячені дослідження таких вчених як І.В. Беліков, В.В. Бобиль, С.І. Гусаков, О.М. Костюк, Г.В. Назарова та інші. Але вони приділяють мало уваги кількісному та якісному складу наглядової ради, його впливу на ефективність корпоративного управління.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у встановленні критеріїв оптимальної структури управління акціонерним товариством, яка забезпечить підвищення ефективності корпоративного управління, та визначення оптимальної структури наглядової ради для вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Корпоративна форма організації підприємств є однією з найпопулярніших форм, яка дозволяє поєднати велику кількість власників та залучати значні обсяги власних фінансових ресурсів. Однак при цьому виникають проблеми управління такими підприємствами та проблеми взаємодії їх власників та менеджерів. Напрямок вирішення цих проблем є основним завданням ефективного корпоративного управління. Одним з цих напрямків є побудова оптимальної структури управління таким підприємством.

В європейських країнах, у тому числі й в Україні, корпоративній формі організації бізнесу відповідають різноманітні господарські товариства, до яких, у першу чергу, відносяться акціонерні товариства. На 1 квітня 2021 року в Україні зареєстровано 13 699 акціонерних товариств [1], що на 1,3% менше у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. З них 1 260 товариств організовані у публічній формі, що на 10,0% менше ніж у 2020 р. А 5 344 акціонерні товариства є приватними. Їх кількість майже не змінилася за рік (скоротилась на 0,22%). Загалом, кількість приватних акціонерних товариств у 4,2 рази більше ніж публічних. Це пояснюється тим, що у вітчизняному законодавстві з'явилися норми, які висувають більш жорсткі умови для функціонування публічних акціонерних товариств. Тому в останні роки багато підприємств перереєструвалися з публічної у приватну форму, яка є більш простішою.

Практика корпоративного управління в нашій країні є ще доволі молодою. Зміни, що вносяться до законодавства мають наблизити її до міжнародних стандартів. Тому інтерес викликає аналіз закордонного досвіду побудови ефективних структур управління акціонерними товариствами та його порівняння з вітчизняною практикою. Як вже

зазначалося, існують дві основні моделі корпоративного управління – аутсайдерська та інсайдерська. Україна обрала для себе інсайдерську модель корпоративного управління, що базується на трирівневій структурі управління і чітко розмежує функції та членство у наглядовій раді та правлінні. Тому для нашого подальшого аналізу більший інтерес представляє саме ця модель корпоративного управління.

У своєму дослідженні [2] автори виділяють наступні чинники, які впливають на склад наглядової ради та ефективність корпоративного управління, серед яких основними є: наявність незалежних директорів, розмір ради директорів (наглядової ради), її гендерний склад.

Для підвищення ефективності ради директорів (наглядової ради) до її складу вводять незалежних директорів. Така практика існує в багатьох країнах світу. Як правило, їх рекомендована кількість має складати понад половину членів ради директорів. Вони не повинні залежати від виконавчого керівництва, можуть висловлювати незалежні судження та отримувати винагороду за свою діяльність [4, с. 81].

В Україні необхідність залучення незалежних директорів до наглядових рад підприємств передбачена законом "Про акціонерні товариства". Відповідно до якого, незалежний директор – це фізична особа, яка обрана членом наглядової ради та відповідає вимогам, наведеним у законі [5, ст. 531]. З цих вимог не впливає, який досвід, освіту та знання має мати незалежний директор для належного та грамотного виконання своїх функцій. Також не досить зрозумілим є наскільки незалежним є директор, який обирається та переобирається шляхом голосування акціонерів та отримує винагороду від акціонерного товариства за свою діяльність.

Наглядова рада вітчизняних публічних акціонерних товариств та акціонерних товариств, у статутному капіталі яких більше 50% акцій належить державі, має складатися не менш ніж на одну третину з незалежних директорів, при цьому кількість незалежних директорів не може становити менше двох осіб [5, ст. 53]. Тобто, мінімальна кількість

членів наглядової ради для зазначених акціонерних товариств – це шість осіб, з яких двоє – незалежні директори.

Принципи корпоративного управління, які були прийняті Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [6, п. 3.1.12], передбачають, що для забезпечення незалежності наглядової ради до її складу доцільно включати незалежних членів, кількість яких складає принаймні 25% кількісного складу ради. Незалежним вважається член наглядової ради, який не має будь-яких суттєвих ділових, родинних або інших зв'язків з товариством, членами його виконавчого органу або мажоритарним акціонером товариства і не є представником держави.

Окрім наявності незалежних директорів у наглядовій раді, на ефективність корпоративного управління також впливає її розмір. Оптимальна кількість членів наглядової ради може відрізнитися в залежності від галузі діяльності акціонерного товариства, його розмірів, обсягів діяльності. Так, якщо мінімальна кількість членів наглядової ради встановлюється на рівні законодавства, то її максимальний розмір не регламентується та визначається самим акціонерним товариством. Оптимальний розмір наглядової ради має забезпечити конструктивну й плідну дискусію, приймати швидкі рішення та організувати ефективну роботу комітетів ради.

Законом "Про акціонерні товариства" визначена мінімальна кількість членів наглядової ради лише для публічного акціонерного товариства, яка не може бути меншою ніж 5 осіб [5, ст. 53]. У приватних акціонерних товариствах створення наглядової ради є обов'язковим, якщо кількість акціонерів складає більше 10 осіб [5, ст. 51]. Кількісний склад наглядової ради встановлюється у статутних документах акціонерного товариства.

Аналіз розміру наглядових рад був проведений для тридцяти шості акціонерних товариств Харківської області, з яких третина є публічними. Ці підприємства займаються різними видами діяльності, мають різні розміри та обсяги коштів, за рахунок яких створено їх статутні фонди. Результати аналізу

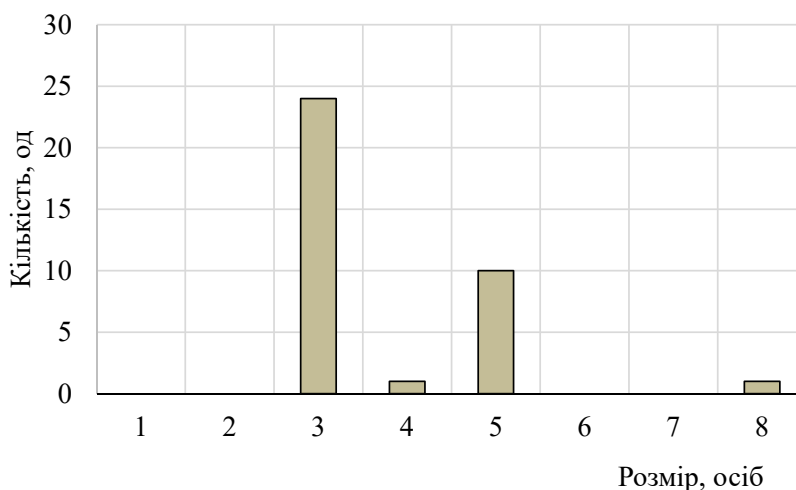

Рис. 1. Розподіл досліджуваних акціонерних товариств за кількістю членів наглядової ради

показали, що переважна кількість акціонерних товариств (24 підприємства або 66,7% від аналізованої кількості) мають наглядову раду, що складається з трьох осіб (рис. 1). Наглядову раду з п'яти членів мають десять підприємств або 27,8%. Інші 5,5% акціонерних товариств мають 4 або 8 членів наглядової ради. Таким чином, середній розмір наглядової ради складає 3,7 осіб.

Якщо аналізувати окремо публічні акціонерні товариства, то шість з них мають наглядову раду лише з трьох членів та чотири товариства – з п'яти членів, що недостатньо для забезпечення принципу залучення незалежних директорів. Лише одне підприємство з аналізованих має склад наглядової ради з восьми членів. Але це "Завод Південкабель", для якого, як для приватного акціонерного товариства, норма закону щодо незалежних директорів є не обов'язковою.

Автори дослідження [2] вважають, що на ефективність корпоративного управління впливає гендерна складова ради директорів (наглядової ради), що необхідно враховувати при розгляді її структури. Вони пояснюють це тим, що останні роки у світі бізнесу все більш актуальним стає гендерне різноманіття. Рівна участь жінок та чоловіків у прийнятті рішень – це питання справедливості, поваги до основних прав та належного врядування. Експерти стверджують, що наявність в управлінні жінок позитивно впливає на консерватизм бухгалтерського обліку та на якість фінансової звітності.

Стосовно гендерної складової наглядових рад на досліджуваних акціонерних товариствах Харківської області було встановлено, що сім з тридцяти шести акціонерних товариств (або 19,4%) взагалі не мають жінок у складі своїх наглядових рад. На трьох підприємствах (8,3% від аналізованої кількості) наглядові ради повністю складаються із жінок. Це приватні акціонерні товариства "Енергосталь", "Завод Фрунзе", "Харківський автогенний завод". Таким чином, середня кількість жінок у наглядових радах складає 1,4 особи.

Проведене дослідження не встановило взаємозв'язку між гендерним складом наглядових рад та

ефективністю роботи цих акціонерних товариств. Так, якщо розглядати у якості основного показника ефективності діяльності чистий прибуток, то можна побачити, що серед досліджуваних акціонерних товариств прибутковою була діяльність двадцяти трьох. При цьому найбільші розміри чистого прибутку (понад 60 млн грн) отримали два підприємства (рис. 2). На рисунку кожне коло відповідає акціонерному товариству. Чим більше радіус кола, тим більше розмір чистого прибутку у даного акціонерного товариства. Центр кола відповідає кількості чоловіків та жінок у наглядовій раді.

В одного з них – ПрАТ «Завод Фрунзе» – членами наглядової ради є лише жінки, у іншого – ПрАТ «Завод Південкабель» – до наглядової ради входять п'ять чоловіків та три жінки. Тобто ні за розмірами наглядових рад, ні за їх гендерним складом підприємства не схожі один на одного. Серед акціонерних товариств з найменшими обсягами чистого прибутку є підприємства, у яких наглядові ради складаються або лише тільки з чоловіків, або є комбінованими.

Якщо розглядати протилежну ситуацію – неефективну діяльність акціонерних товариств, що відповідає наявності у них чистих збитків, то було встановлено, що вона також не залежить від гендерного складу наглядових рад. Найбільших збитків зазнало ПрАТ «Євроцемент-Україна», наглядова рада якого складається з п'яти осіб, серед яких є одна жінка. Другим підприємством за рівнем збитків є АТ "Харківський машинобудівний завод "Світло Шахтаря", наглядова рада якого складається з трьох чоловіків. Тобто було отримано, що ні за розмірами наглядових рад, ні за їх гендерним складом підприємства не схожі один на одного.

Аналогічні висновки було отримано за іншим показником ефективності діяльності підприємств, а саме за їх рентабельністю (рис. 3). В даному випадку, чим більше радіус кола, тим вище рентабельність продажів акціонерного товариства.

Так сім акціонерних товариств з однаковою чисельністю та однаковим гендерним складом наглядових рад (два чоловіки та одна жінка) працюють з

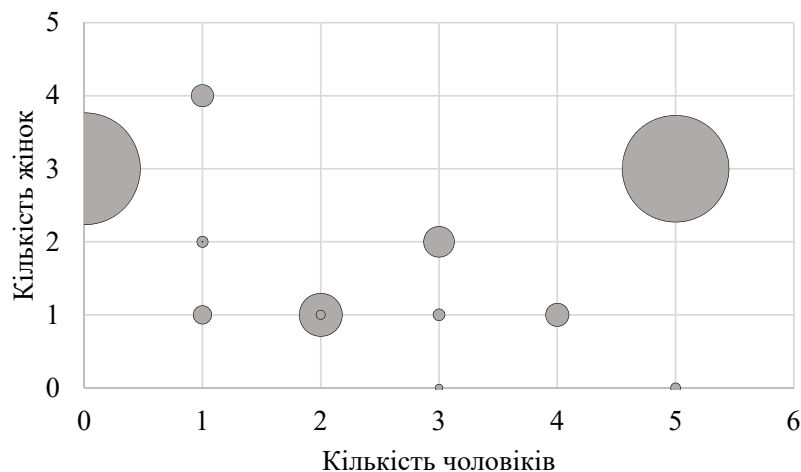

Рис. 2. Взаємозв'язок гендерного складу наглядових рад із чистим прибутком акціонерних товариств

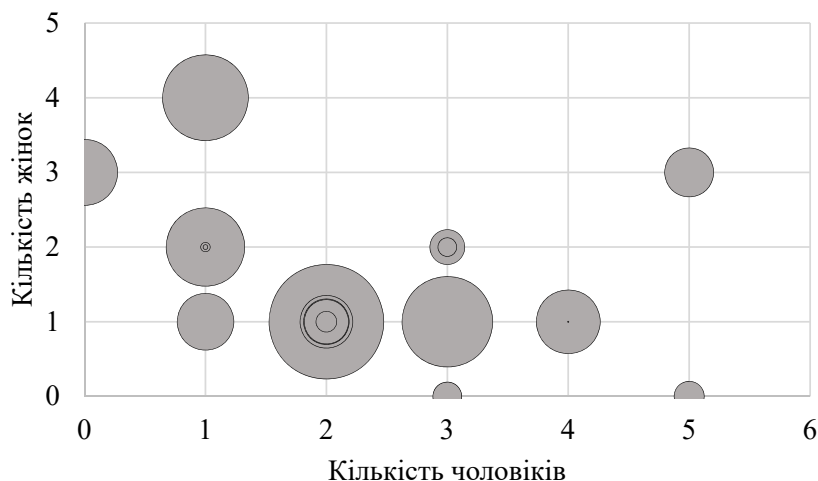

Рис. 3. Взаємозв'язок гендерного складу наглядових рад з рентабельністю продажів акціонерних товариств

рентабельністю продажів від 0,8% до 25,9%. І навпаки, однакові рівні рентабельності зафіксовано у акціонерних товариствах незалежно від складу їх наглядових рад. Таким чином, можна зробити висновок, що ні розміри наглядових рад, ні їх гендерний склад безпосередньо не пов'язані з ефективністю діяльності акціонерних товариств Харківської області.

Результати про неоптимальну структуру наглядових рад вітчизняних підприємств були отримані й рейтинговим агентством IBI-Rating. Їх дослідження [7] показали, що жодне з 43 аналізованих українських товариств не відповідає критеріям за напрямом "Наглядова рада". При цьому тільки дві компанії відповідають критеріям на 50–60%. Сім компаній взагалі отримали 0% відповідності, п'ять компаній – 10%. Така низька оцінка корпоративного управління пов'язана з тим, що в жодній з аналізованих установ не створено комітетів

наглядової ради та не передбачено механізму заочного голосування членів. Окрім того в жодній з проаналізованих компаній не задекларовано наявність незалежних членів в складі наглядових рад, а в більшості підприємств наглядові ради виконують також функції оперативного управління.

Висновки. Таким чином, з проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. По-перше, закордонний досвід свідчить про те, що на ефективність корпоративного управління впливають розмір та гендерний склад наглядової ради акціонерного товариства, а також наявність у ній незалежних директорів. По-друге, стан формування наглядових рад в нашій країні не зовсім відповідає міжнародним стандартам. Тому доцільним є подальше вирішення цих питань та наближення практики вітчизняного управління до міжнародних стандартів, що підвищить ефективність корпоративного управління.

Література:

1. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання на 1 квітня 2021 року. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2021).
2. Saona P., Muro L., Alvarado M. How do the ownership structure and board of directors' features impact earnings management? The Spanish case. *J Int Financ Manage Account.* 2020. № 31. P. 98–133.
3. Костюк А.Н. Корпоративное управление в банке : монография / А.Н. Костюк. Сумы : ГВУЗ "УАБД НБУ", 2008. 332 с.
4. Гусаков С.І. Інститут незалежних директорів у системі державного управління реструктуризацією корпоративного сектору національної економіки. *Державне управління: теорія та практика. Електронне наукове фахове видання.* 2015. № 1. С. 78–85. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2015_1/13.pdf.
5. Про акціонерні товариства. Закон України № 514-VI від 17.09.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 13.02.2021).
6. Принципи корпоративного управління. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 955 від 22.07.2014 р. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/rshennya-pro-zatverdzhennya-printsipv-korporativnogo-upravlnnya/> (дата звернення: 14.03.2021).
7. Рейтинг корпоративного управління в компаніях реального сектору. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/1/cg-survey-analysis-final.pdf> (дата звернення: 14.02.2021).